

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2005 m. gruodžio 8 d.¹

I — Įvadas

1. Šios bylos atsiradimo priežastis yra Komisijos inicijuota procedūra dėl kartelio, kurioje buvo nagrinėjama Nyderlandų elektrotechnikos įrangos didmeninės prekybos rinka. Šioje procedūroje, kuri nuo tyrimo stadijos pradžios iki Komisijos sprendimo priėmimo tęsėsi daugiau kaip aštuonerius metus, Nyderlandų federalinės elektrotechnikos įrangos didmenininkų asociacijai (*Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*, toliau – FEG) ir vienai iš jos narių, *Technische Unie BV* (toliau – TU), Komisija paskyrė baudas už EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimus.

minėta procedūra susijusį 1999 m. spalio 26 d. Komisijos sprendimą³ (toliau – ginčijamas sprendimas).

3. Šiuo metu Teisingumo Teismas nagrinėja TU apeliacinį skundą dėl šio Pirmosios instancijos teismo sprendimo⁴. Kartu su kitais apeliacinio skundo pagrindais, kuriais TU iš esmės kritikuoja dėl nepakankamo motyvavimo ir EB 81 straipsnio pažeidimo, TU ypač kaltina Pirmosios instancijos teismą, kad jis, neįvertinęs pernelyg ilgos Komisijos procedūros trukmės, nepadarė būtinų išvadų.

II — Teisinis pagrindas

2. Pirmosios instancijos teismas 2003 m. gruodžio 16 d. Sprendimu, priimtu sujungtose bylose T-5/00 ir T-6/00² (toliau – skundžiamas sprendimas), paliko galioti su

4. Pagal EB 81 straipsnio 1 dalį draudžiami „visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų

1 — Originalo kalba: vokiečių

2 — *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir kt. prieš Komisiją*, Rink. p. II-5761.

3 — 1999 m. spalio 26 d. Komisijos sprendimas 2000/117/EB dėl EB sutarties 81 straipsnio taikymo procedūros, byla IV/33.884 – *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie (FEG ir TU)*, registruotas pagal bylos numerį K(1999) 3439, OL L 39, 2000, p. 1.

4 — Be to, dėl to paties sprendimo Teisingumo Teisme taip pat nagrinėjamas FEG apeliacinis skundas (C-105/04 P); žr. mano šios dienos išvadą.

sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje <...>“.

<...>

Nustatant baudos dydį, atsižvelgiama į pažeidimo sunkumą ir trukmę.“

5. Tokiais atvejais Komisija gali paskirti suinteresuotosioms įmonėms baudas. Tarybos reglamento Nr. 17⁵ (toliau – Reglamentas Nr. 17) 15 straipsnio 2 dalis nustato:

III — Faktinės bylos aplinkybės ir procedūra

„Komisija gali priimti sprendimą taikyti įmonėms arba įmonių asociacijoms baudas nuo vieno tūkstančio iki vieno milijono apskaitos vienetų arba didesnes, bet ne didesnės kaip dešimt procentų kiekvienos iš pažeidime dalyvaujančių įmonių praėjusių verslo metų metinės apyvartos, jeigu tyčia arba dėl neatsargumo:

- a) jos pažeidžia (EB 81 straipsnio 1 dalį) <...>,

A — Faktinės bylos aplinkybės ir Komisijos procedūra

6. Šis ginčas kilo dėl konkurencijos bylos, susijusios su Nyderlandų elektrotechnikos įrangos, pavyzdžiui, elektros instaliacijos gaminių bei vamzdžių iš polivinilchlorido (PVC), didmenininkų rinka. Remiantis Komisijos išvadomis, šioje rinkoje egzistavo vadinamoji kolektyvinė išimtinio tiekimo tvarka, dėl kurios susitarė įmonių asociacija FEG, be kitų, su įmonių asociacija NAVEG⁶, sudarydamos vadinamąją džentelmenišką susitarimą, ir kurios tikslas buvo sutrukdyti tiekimą FEG nepriklausančioms įmonėms. Galiausiai buvo nustatyta, kad FEG riboja galimybę laisvai ir savarankiškai nustatyti pardavimo kainas.

5 — Reglamentas Nr. 17: Pirmasis reglamentas, įgyvendinantis Sutarties 85 ir 86 straipsnius (OL 13, 1962, p. 204). Šis reglamentas per tą laiką buvo pakeistas 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1). Tačiau pastarasis galioja tik nuo 2004 m. gegužės 1 d., todėl šiai bylai yra aktualus išimtinai Reglamentas Nr. 17.

6 — *Nederlandse Vereniging van Alleenverteenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied*.

7. Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo 3–5 punktuose taip apibendrina šio ginčo aplinkybes:

„3 Įmonė *CEF Holdings Ltd* (toliau – CEF UK), Jungtinėje Karalystėje įsteigta elektrotechninės įrangos didmenininkė, nusprendė pradėti veiklą Nyderlandų rinkoje ir 1989 m. gegužės mėn. šioje valstybėje įsteigė dukterinę įmonę *CEF City Electrical Factors BV* (toliau – CEF BV). Kadangi Nyderlanduose kilo problemų dėl apsirūpinimo prekėmis, CEF BV ir CEF UK <...> 1991 m. kovo 18 d. padavė Komisijai skundą, kurį ji užregistravo kitą dieną.

4 Šiame skunde buvo nurodytos trys Nyderlandų elektrotechnikos įrangos įmonių asociacijos. Be FEG, dar buvo minimos Nyderlandų išimtinį elektrotechnikos įrangos prekybos atstovų asociacija (*Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied*, toliau – NAVEG) ir Elektrotechnikos įrangos įmonių sąjunga (*Unie van de Elektrotechnische Ondernemers*, toliau – UNETO).

5 CEF manymu, šios asociacijos ir jų nariai yra sudarę kolektyvinius tarpusavio išimtinio atstovavimo susitarimus visuose Nyderlandų elektrotechnikos įrangos platinimo rinkos segmentuose. Dėl to Nyderlanduose tapo beveik neįmanoma įsisteigti naujam FEG nepriklausančiam elektrotechnikos įrangos didmenininkui. Šitaip gamintojai, jų

prekybos atstovai ar importuotojai elektrotechnikos įrangą tiekė tik FEG nariams, o ją montuojantys asmenys šią įrangą pirko tik iš jų. 1991 m. spalio 22 d. raštu CEF išplėtė savo skundą, į jį įtraukdama FEG ir jos narių sudarytus susitarimus dėl kainų ir nuolaidų, taip pat susitarimus, kuriais jai buvo siekiama sutrukdyti dalyvauti tam tikruose projektuose. Nuo 1992 m. sausio mėnesio CEF į skundą įtraukė ir vertikalius susitarimus dėl kainos tarp tam tikrų elektrotechnikos įrangos gamintojų ir FEG priklausančių didmenininkų.“

8. Be to, dėl tyrimo ir Komisijos procedūros eigos skundžiamo sprendimo 6–14 punktuose buvo nuspręsta, kad:

„6 (Laikotarpiu tarp 1991 m. birželio ir rugpjūčio mėnesių Komisija, be kita ko, siuntė TU įvairius prašymus pateikti informaciją Reglamento Nr. 17 11 straipsnio pagrindu.)

7 Komisija 1991 m. rugsėjo 16 d. išsiuntė FEG įspėjamąjį raštą, kuriame, be kita ko, buvo kalbama apie keliems elektrotechnikos įrangos tiekėjams daromą spaudimą netiekti įrangos CEF, apie

- FEG ir jos narių susitarimus dėl kainų ir nuolaidų, taip pat apie nustatytą apyvartos ribą kaip įstojimo į FEG kriterijų.
- 8 1993 m. balandžio 27 d. Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 11 straipsniu, apklausė keletą elektrotechnikos įrangos tiekėjų.
- 9 1994 m. birželio 10 d. Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 11 straipsniu, paprašė FEG informacijos.
- 10 1994 m. gruodžio 8 ir 9 dienomis Komisija, vadovaudamasi Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 3 dalimi, atliko tyrimus FEG ir kelių jos narių įmonėse, tarp jų ir TU.
- 11 1996 m. liepos 3 d. Komisija pateikė kaltinimus FEG ir septynioms jos narėms, tarp jų ir TU (toliau – pranešimas apie kaltinimus). 1996 m. gruodžio 13 d. ir 1997 m. sausio 13 d. dėl šio pranešimo FEG ir TU pateikė pastabas.
- 12 FEG ir TU daug kartų kreipėsi į Komisiją, prašydamos susipažinti su bylos medžiaga. Po to, kai Komisija 1997 m. rugsėjo 16 d. FEG ir TU pateikė kelis papildomus bylos dokumentus, kiekviena iš šių įmonių 1997 m. spalio 10 d. Komisijai išsiuntė papildomus laiškus su atsakymais į pateiktus kaltinimus.
- 13 1997 m. lapkričio 19 d. įvyko posėdis, kuriame dalyvavo visos įmonės, kurioms buvo pateikti kaltinimai, taip pat ir CEF.
- 14 Tokiomis aplinkybėmis 1999 m. spalio 26 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą <...>“

B — *Ginčijamas sprendimas*

- 11 1996 m. liepos 3 d. Komisija pateikė kaltinimus FEG ir septynioms jos narėms, tarp jų ir TU (toliau – pranešimas apie kaltinimus). 1996 m. gruodžio 13 d. ir 1997 m. sausio 13 d. dėl šio pranešimo FEG ir TU pateikė pastabas.
9. Ginčijamame sprendime Komisija iš esmės nustatė, kad FEG du kartus pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį, ir už tai jai buvo paskirta bauda. Kartu Komisija nurodė, kad TU aktyviai dalyvavo FEG daromuose pažeid

dimuose. Ginčijamo sprendimo rezoliucinėje dalyje numatyta, kad: *3 straipsnis*

„1 straipsnis

TU pažeidė EB sutarties 81 straipsnio 1 dalį tiek, kiek ji aktyviai dalyvavo 1 ir 2 straipsniuose nurodytuose pažeidimuose.

4 straipsnis

FEG, su NAVEG sudarytu susitarimu, taip pat suderintaisiais veiksmais su šiai asociacijai nepriklausančiais tiekėjais nustatydamą kolektyvinę išimtinio tiekimo tvarką, skirtą sutrukdyti tiekimą FEG nepriklausančioms įmonėms, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį.

<...>

2 straipsnis

2. TU privalo nedelsdama sustabdyti 3 straipsnyje nurodytus pažeidimus, jeigu to dar nepadarė.

5 straipsnis

FEG, tiesiogiai ir netiesiogiai ribodama galimybę laisvai ir savarankiškai nustatyti pardavimo kainas, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį. Taip atsitiko, priėmus saistančius sprendimus dėl kainų nustatymo ir teikiant savo nariams rekomendacijas dėl neto ir bruto kainų bei suteikiant forumą, kuriame jie galėjo aptarti kainų ir nuolaidų klausimus.

1. FEG už 1 ir 2 straipsniuose nustatytus pažeidimus skiriama 4,4 milijono eurų bauda.

2. TU už 3 straipsnyje nurodytus pažeidimus skiriama 2,15 milijono eurų bauda.

— nepatenkinus pirmojo reikalavimo, panaikinti paskirtą baudą,

<...>“

— nepatenkinus ir pastarojo reikalavimo, sumažinti paskirtą baudą ir

10. Apskaičiuodama baudos dydį, Komisija dėl jos pačios pripažintų administracinės procedūros pažeidimų, ypač dėl šios procedūros ilgos trukmės, baudą sumažino 100 000 eurų⁷.

— priteisti iš Komisijos ir iš į bylą įstojusių šalių bylinėjimosi išlaidas.

12. FEG prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones nebuvo patenkintas¹¹.

C — *Teismo procesas*

13. Pirmosios instancijos teismo pirmininkas CEF BV ir CEF UK (toliau – kartu CEF) leido įstoti į bylą Komisijos pusėje¹².

11. Dėl šio ginčijamo sprendimo ir FEG⁸, ir TU⁹ Pirmosios instancijos teismui pateikė ieškinius, kuriuose jos atitinkamai reikalavo:

14. Pirmosios instancijos teismas, sujungęs bylas T-5/00 ir T-6/00, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis, 2003 m. gruodžio 16 d. priėmė skundžiamą sprendimą, kuriuo

— panaikinti ginčijamą sprendimą¹⁰,

— atmetė ieškinį ir

7 — Žr. ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 151–153 punktus.

8 — Byla T-5/00.

9 — Byla T-6/00.

10 — Byloje T-6/00 TU dar papildomai reikalavo panaikinti ginčijamo sprendimo 3 straipsnyje nustatytą su ja susijusią išvadą dėl EB 81 straipsnio pažeidimų.

11 — 2000 m. gruodžio 14 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartis *FEG prieš Komisiją* (T-5/00 R, Rink. p. II-4121) ir 2001 m. kovo 23 d. Teisingumo teismo pirmininko nutartis *FEG prieš Komisiją* (C-7/01 P(R), Rink. p. I-2559).

12 — 2000 m. spalio 16 d. Nutartis *FEG prieš Komisiją* (T-5/00 ir T-6/00).

- priteisė iš ieškovių bylinėjimosi išlaidas.
- priteisti iš apeliančės bylinėjimosi išlaidas.

15. Savo apeliaciniame skunde, kuris 2004 m. kovo 3 d. buvo užregistruotas Teisingumo Teisme, TU prašo:

- panaikinti skundžiamą sprendimą sujungtose bylose T-5/00 ir T-6/00 arba bent jau panaikinti jį tiek, kiek jis susijęs su byla T-6/00, ir byloje, atsižvelgiant į prašymą antroje įtraukoje, priimti galutinį sprendimą, o nepatenkinus šio reikalavimo, panaikinti sprendimą ir grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui naujam sprendimui priimti,
- panaikinti visą arba bent jau iš dalies visą ginčijamą sprendimą, arba bent jau, priėmus naują sprendimą, iš esmės sumažinti Komisijos paskirtą baudą ir
- priteisti iš Komisijos visas Pirmosios instancijos teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas.

16. Komisija prašo:

- atmesti visą apeliacinį skundą kaip nepriimtina arba bent jau kaip nepagrįstą ir

17. CEF kaip įstojusi į bylą šalis prašo:

- atmesti visą apeliacinį skundą kaip nepriimtina arba bet kuriuo atveju kaip nepagrįstą ir
- priteisti iš apeliančės bylinėjimosi išlaidas.

18. Iš pradžių apeliacinis skundas Teisingumo Teismui buvo nagrinėjamas rašytinėje proceso dalyje, o po to kartu su byla C-105/04 P 2005 m. rugsėjo 22 d. posėdyje.

IV — Dėl antrojo–ketvirtojo apeliacinio skundo pagrindų bei dėl penktojo apeliacinio skundo pagrindo pirmos ir trečios dalių

19. Antrajame–ketvirtajame pagrinduose bei penktojo pagrindo pirmoje ir trečioje dalyse TU ginčija įvairias skundžiamo sprendimo

dalį, kuriose Pirmosios instancijos teismas konkrečiai nagrinėja Komisijos išvadas dėl kartelinių pažeidimų ir jų trukmės.

instancijos teisme pareikštas ieškinys, o tai nepriklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai¹⁴.

20. Prieš atskirai įvertinant kiekvieną iš šių apeliacinio skundo pagrindų, yra prasminga prisiminti vertinimo kriterijų, kuris nustatytas EB 225 straipsnio 1 dalyje bei Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmojoje pastraipoje ir kurį Teisingumo Teismas savo nusistovėjusioje praktikoje taiko apeliaciniame procese¹³: apeliacinį skundą galima paduoti tik teisės klausimais. Dėl šios priežasties tik Pirmosios instancijos teismas turi kompetenciją nustatyti ir įvertinti faktines aplinkybes bei išnagrinėti įrodymus, o faktinių aplinkybių ir įrodymų įvertinimas, nebent jie buvo iškreipti, nėra teisės klausimas, dėl kurio galima pateikti apeliacinį skundą Teisingumo Teismui.

21. Be to, teisės aktuose nustatytų reikalavimų neatitinka apeliacinis skundas, kuris apsiriboja Pirmosios instancijos teisme jau pateiktų ieškinio pagrindų ir argumentų pakartojimu ir kuriame netgi nėra argumentų, kuriais būtų siekiama identifikuoti skundžiamame sprendime esančią teisės klaidą. Iš tikrųjų toks apeliacinis skundas yra prašymas, kuriuo paprasčiausiai siekiama, tik kad būtų peržiūrėtas Pirmosios

22. Atsižvelgiant į šį kontekstą toliau reikia patikrinti antrąjį–ketvirtąjį pagrindus bei penktojo pagrindo pirmą ir trečią dalį.

A — Dėl antrojo pagrindo, grindžiamo tariamų kaltinimų paneigiančių įrodymų, kurie yra vėlesni už įspėjamąjį raštą, atmetimu

23. Savo antrajame pagrinde TU kritikuoja Pirmosios instancijos teismą, jog jis, nepažindamas kaltinimus paneigiančiais įrodymais tam tikrų dokumentų, parengtų po to, kai buvo pradėtas Komisijos tyrimas arba išsiųsti jos įspėjamieji raštai, tačiau dar iki pranešimo apie kaltinimus parengimo, priėmė sprendimą, kurio motyvai yra nepakankami ir prieštaringi.

24. Šis glaudžiai su pirmuoju pagrindu susijęs pagrindas paremtas visų pirma skundžiamo sprendimo 196 ir 208 punktais.

13 — Žr. tik 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *BioID prieš Vidaus rinkos derinimo tarnybą* (C-37/03 P, Rink. p. I-7975, 43 ir 53 punktai) ir 2004 m. sausio 7 d. Sprendimą *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją, „Cemento“* sprendimas (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 47–49 punktai).

14 — 2000 m. liepos 4 d. Sprendimas *Bergaderm ir Goupil prieš Komisiją* (C-352/98 P, Rink. p. I-5291, 35 punktas); 2004 m. kovo 23 d. Sprendimas *Europos ombudsmenas prieš Lamberts* (C-234/02 P, Rink. p. I-2803, 77 punktas) ir 2005 m. birželio 30 d. Sprendimas *Eurocermex prieš Vidaus rinkos derinimo tarnybą* (C-286/04 P, Rink. p. I-5759, 50 punktas).

Šiuose punktuose Pirmosios instancijos teismas analizuoja įvairių Komisijai pateiktų trečiųjų asmenų raštų, paneigiančių, TU nuomone, pateiktus kaltinimus, susijusius su kolektyvine išimtinio tiekimo tvarka, įrodomąją vertę. Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas daro išvadą, kad susiję raštai negali paneigti Komisijos išvados, jog džentelmeniškas susitarimas tarp FEG ir NAVEG iš tikrųjų buvo įgyvendintas praktikoje¹⁵.

25. Atvirkščiai, TU tvirtina, kad skundžiamas sprendimas yra *pats savaime prieštaringas*. Viena vertus, Pirmosios instancijos teismas nepripažįsta dokumentų, kurie buvo vėlesni už išpėjamąjį raštą, tačiau ankstesni už Komisijos pranešimą apie kaltinimus, kaltinimus paneigiančiais įrodymais. Kita vertus, nustatant momentą, nuo kurio taikomas protingo procedūros termino principas, TU nuo išpėjamojo rašto momento dar nelaikoma kaltinamąja. Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas reikšmingu laiko tik pranešimą apie kaltinimus. TU nuomone, su išpėjamuoju raštu susijusios Pirmosios instancijos teismo išvados pačios savaime yra prieštaringos. Pirmosios instancijos teismas taiko dvigubus standartus.

26. Klausimas, ar Pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvavimas yra priešartin-

gas, yra teisės klausimas ir gali būti keliamas paduodant apeliacinį skundą¹⁶. Taigi šiuo klausimu TU apeliacinis skundas yra priimtinas.

27. Tačiau skirtingai nei, atrodo, teigia TU, dokumentų įrodomosios vertės ir procedūros trukmės protingumo įvertinimai nėra susiję. Todėl tarp abiejų skundžiamo sprendimo dalių, kuriose Pirmosios instancijos teismas analizuoja procedūros trukmę arba ginčijamų dokumentų įrodomąją vertę, nėra jokio loginio ryšio ir dėl to šios dalys negali, kaip mano TU, iš esmės viena kitai prieštarauti.

28. Be kita ko, vien tik aplinkybė, kad tam tikras dokumentas buvo parengtas *iki* pranešimo apie kaltinimus, nebūtinai reiškia, jog šis dokumentas tampa kaltinimus paneigiančiu įrodymu. Lygiai taip pat dokumentas, parengtas *po* pranešimo apie kaltinimus, nebūtinai yra kaltinimus patvirtinantis įrodymas. Tiksliau sakant, dokumento įrodomoji vertė visuomet turi būti patikrinta, įvertinant visas konkrečias bylos aplinkybes. Todėl tariamas kaltinimus paneigiantis įrodymas gali būti paneigiamas, pavyzdžiui, dėl to, jog jis atsirado kaltinamojo iniciatyva bei tuo metu – prasidėjus tyrimui arba po išpėjamo rašto -, kai jau buvo aišku, kad Komisijai kilo įtarimas dėl kartelinio pažei-

15 — Žr. taip pat skundžiamo sprendimo 209 punktą.

16 — 1998 m. gegužės 7 d. Sprendimas *Somaco prieš Komisiją* (C-401/96 P, Rink. p. I-2587, 53 punktas) ir 1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimas *Baustahlgevebe prieš Komisiją* (C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 25 punktas). Šia prasme žr. taip pat 2005 m. liepos 7 d. Sprendimą *Le Pen prieš Parlamentą* (C-208/03 P, Rink. p. I-6051, 45 punktas).

dimo ir kad suinteresuotosios įmonės buvo šitaip įspėtos („*in tempore suspecto*“). Būtent tokį nagrinėjamos bylos įvertinimą atliko Pirmosios instancijos teismas, skundžiamame sprendime nepadarydamas jokios teisės klaidos.

Komisija pagrįstai priekaištavo TU aktyviai dalyvavus konkrečiai ne tik kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje, nustatytoje tarp FEG ir NAVEG (*Gentlemen's Agreement*), bet ir suderintuosiuose veiksmuose, išplečiant šią tvarką NAVEG nepriklausančioms įmonėms, bei kainų nustatymo sistemoje¹⁷.

29. Todėl reikia daryti išvadą, kad antrasis pagrindas yra priimtinas, tačiau nepagrįstas.

32. Prieštaraudama TU iš esmės nurodo tris ginčytinus momentus, kurie kartu sudaro tris šio pagrindo dalis.

B — *Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo TU atsakomybės už nustatytus pažeidimus įrodinėjimu*

30. Savo trečiajame pagrinde TU kritikuoja Pirmosios instancijos teismą, kad jis, nuspėdamas, jog Komisija pagrįstai laikė šią įmonę atsakinga už ginčijamo sprendimo 1 ir 2 straipsniuose nurodytus pažeidimus, padarė teisės klaidą arba bent jau savo sprendimą motyvavo nesuprantamai.

1. Dėl TU dalyvavimo kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje (trečiojo pagrindo pirma dalis)

33. Trečiojo pagrindo pirmoje dalyje TU iš esmės tvirtina, kad Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į daugelį aspektų, kai tikrino, ar Komisija pagrįstai kaltino TU aktyviai dalyvavus kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje.

31. Šis pagrindas susijęs su skundžiamu sprendimu dalimi „Dėl prašymų panaikinti ginčijamą sprendimą“ ir šios dalies III skyriumi. Šiame skyriuje Pirmosios instancijos teismas konkrečiai analizuoja klausimą, ar TU galima priskirti ginčijamo sprendimo 1 ir 2 straipsniuose nurodytus EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimus. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad

34. Visų pirma Pirmosios instancijos teismas neįvertino, kad TU paskirti atstovai FEG valdyboje iš tikrųjų nebuvo saistomi nurodymų ir tenkino tik šios asociacijos, o ne TU

¹⁷ — Žr. visų pirma skundžiamo sprendimo 360, 367 ir 379 punktus.

interesus; Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgia į FEG įstatų nuostatas bei į asociacijoms taikomus Nyderlandų teisės aktus. Antra, Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai tvirtino, kad nuo pat pradžių labai sutapo FEG ir TU, vienos iš jos svarbiausių narių, interesai¹⁸. Trečia, tam, kad būtų galima daryti prielaidą apie asmeninį ir aktyvų TU dalyvavimą kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje, nepakanka to, kad prieš daugelį metų TU turėjo atstovą FEG valdyboje ir dėl to dalyvavo daugumoje – jeigu net ne visuose – svarbių susirinkimų; taigi yra aiškus skirtumas tarp dažno buvimo FEG valdybos posėdžiuose ir tiesioginio dalyvavimo rengiant FEG politiką. Be to, TU priekaištauja Pirmosios instancijos teismui dėl nepakankamo motyvavimo ir aki-vaizdžios klaidos tiek, kiek skundžiamo sprendimo 351 straipsnyje teismas nurodo, kad TU FEG „vaidino svarbų vaidmenį kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje“, nors Komisija ginčijamame sprendime nevartoja termino „svarbus vaidmuo“.

36. Iš tikrųjų TU argumentai iš esmės susiję su konkrečios bylos konkrečių aplinkybių įvertinimu, kurį atliko Pirmosios instancijos teismas: tai, ar TU buvo viena iš svarbiausių FEG narių ir ar ji vaidino svarbų vaidmenį šioje profesinėje asociacijoje, ar ji – neatsižvelgiant į egzistuojančias įstatų ir asociacijoms taikomų teisės aktų nuostatas – daugelį metų darė įtaką FEG valdymo organų nariams ir ar iš esmės galėjo sutapti TU ir FEG interesai, visi šie klausimai yra faktų ir įrodymų įvertinimas, kurio Teisingumo Teismas nenagrinėja iš naujo apeliacine tvarka¹⁹. Taigi TU argumentai šiuo klausimu jau dėl to yra nepriimtini²⁰.

37. Tačiau skaitant atidžiau, TU argumentai nėra vien tik Pirmosios instancijos teismo atlikto faktų įvertinimo kritikavimas ir pirmojoje instancijoje pareikštų kaltinimų pakartojimas²¹. Iš tiesų TU dar nurodo, kad Pirmosios instancijos teismas savo sprendime neatsižvelgė į privalomus reikalavimus, taikomus EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimo įrodinėjimui, ir todėl savo sprendimą pagrindė netinkamai. Įrodinėjimo reikalavimai,

35. Komisija, palaikoma CEE, atsako, jog TU argumentai yra nepriimtini, nes tuo siekiama tik ginčyti Pirmosios instancijos teismo atliktą faktų įvertinimą.

18 — Ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 69 punkte bei skundžiamo sprendimo 353 punkte įtvirtinta sąvoka „daugiau ar mažiau sutampantys interesai“.

19 — Žr. šios išvados 20 punktą.

20 — Net jeigu TU argumentą dėl sąvokos „svarbus vaidmuo“ taikymo norėtusi laikyti kaltinimu dėl faktų iškraipymo ir dėl to laikyti šį argumentą priimtiniu, visais atvejais tai būtų nepagrįsta. Pirmosios instancijos teismo sukurta sąvoka „svarbus vaidmuo“ iš esmės yra lygiavertė Komisijos ginčijamame sprendime suformuluotai sąvokai „svarbus ir atskirai nagrinėjamas vaidmuo“ (žr. ginčijamo sprendimo 69 punktą).

21 — Žr. skundžiamo sprendimo 351 punktą, kuriame Pirmosios instancijos teismas panašius TU kaltinimus, nurodytus pirmojoje instancijoje, laiko jau atskaitos tašku TU dalyvavimo kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje atžvilgiu.

kuriuos Komisija privalo įvykdyti sprendime dėl kartelinio pažeidimo, ir ypač *įrodymų*, kuriais Komisija gali pagrįsti savo išvadą apie Sutartyje nurodytų konkurencijos taisyklių pažeidimą, *pobūdis*, yra teisės klausimas, kurį Teisingumo Teismas gali nagrinėti apeliaciniame procese.

38. Taigi, suprantant ją taip, trečiojo pagrindo pirma dalis yra priimtina. Tačiau, nepaisant to, atsižvelgiant į ginčo esmę ji yra nepagrįsta.

39. Pirmosios instancijos teismas tinkamai nurodo, kad profesinės asociacijos nariai automatiškai negali būti atsakingi už tam tikrus neteisėtus šios asociacijos veiksmus²². Atvirkščiai, Komisija privalo įrodyti, kad profesinės asociacijos nariai aktyviai dalyvavo tokiuose neteisėtuose veiksmuose ir taip patys pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį.

40. Tačiau tokio dalyvavimo įrodymas gali būti nustatytas taip pat ir iš požymių. Todėl Teisingumo Teismas aiškiai pripažįsta, kad konkurenciją pažeidžiantys veiksmai ir susitarimai dėl savo pobūdžio dažnai yra konfidencialūs ir parengiami mažai su jais susijusių dokumentų. Dokumentai, pavyz-

džiui, susirinkimo protokolai, paprastai yra randami tik pavieniais atvejais, be to, jie paprastai yra fragmentiški, ir todėl tam tikros detalės dažnai turi būti patvirtinamos naudojant dedukcijos metodą. Todėl dažniausiai konkurenciją pažeidžiančių veiksmų arba susitarimo egzistavimas turi būti numanomas iš tam tikrų sutapimų ir požymių, kurie, įvertinti kartu ir nesant kito nuoseklaus paaiškinimo, gali būti konkurencijos taisyklių pažeidimo įrodymas²³.

41. Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika, jei Komisija įrodo, kad atitinkama įmonė dalyvavo susirinkimuose, per kuriuos sudaryti antikoncepcinio pobūdžio susitarimai, ir viešai jiems neprieštaravo, tai yra pakankamas minėtos įmonės dalyvavimo kartelyje įrodymas. Jei dalyvavimas tokiuose susirinkimuose įrodytas, ši įmonė turi pateikti duomenų, galinčių įrodyti, kad ji juose dalyvavo neturėdama antikoncepcinių ketinimų, ir patvirtinti, kad ji nurodė savo konkurentams, jog dalyvauja šiuose susirinkimuose, turėdama kitokių tikslų nei jie²⁴.

23 — „Cemento“ sprendimas (nurodytas 13 išnašoje, 55–57 punktai).

24 — 2005 m. birželio 28 d. Sprendimas *Dansk Rørindustri ir kt. (sujungtos bylos C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 142 punktas, taip pat 143 ir 144 punktai); „Cemento“ sprendimas (nurodytas 13 išnašoje, 81 punktas, taip pat 82–85 punktai); 1999 m. liepos 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Anic Participazioni* (C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 87 ir 96 punktai) ir Sprendimas *Hüls prieš Komisiją* (C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 155 punktas).*

22 — Skundžiamo sprendimo 355 punktas.

42. Asociacijos, pavyzdžiui, profesinės asociacijos, valdybos posėdžiuose įmonę atitinkamai netiesiogiai gali atstovauti „jos valdybos narys“. Taip galima tvirtinti, pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu profesinės asociacijos valdybos narys yra ypač glaudžiai susijęs su suinteresuotąja įmone, pavyzdžiui, dėl to, kad jis šioje įmonėje vykdo savo pagrindinę veiklą bei yra dėkingas šiai įmonei už jo delegavimą į valdybą ir kad jis, jei ne teisiškai, tai faktiškai gina šios įmonės interesus. Tai realiai gali nepriklausyti nuo to, ar jis yra oficialus įmonės atstovas, ar egzistuoja pavaldumo santykiai, arba netgi nuo to, ar įmonė duoda konkrečius įpareigojimus valdybos nariui.

43. Šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos, kai pripažino požymiais pagrįstus Komisijos įrodymus, susijusius su aktyviu TU dalyvavimu FEG karteliniuose pažeidimuose. Kitaip nei tvirtinta TU, jokių būdu nebuvo klaidinga TU personalo dalyvavimą FEG valdybos posėdžiuose ir taip daromą poveikį FEG politikos formavimui laikyti aktyviu, o ne tik pasyviu dalyvavimu FEG daromuose konkurencijos pažeidimuose. Visa kita yra faktų ir įrodymų vertinimo konkrečioje byloje klausimas, kurio iš naujo nagrinėti Teisingumo Teismas neturi kompetencijos.

44. Todėl trečiojo pagrindo pirmą dalį yra iš dalies nepriimtina, iš dalies nepagrįsta.

2. Dėl dalyvavimo išplečiant kolektyvinę išimtinio tiekimo tvarką įmonėms, nepriklausančioms NAVEG (trečiojo pagrindo antroji dalis)

45. Trečiojo pagrindo antra dalis savo argumentais yra labai panaši į šio pagrindo pirmą dalį. TU nuomone, kalbant apie kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos išplėtimą NAVEG nepriklausančioms įmonėms, Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą arba bent jau nemotyvavo savo sprendimo kai nusprendė, kad TU tame aktyviai dalyvavo. Ypač TU kritikuoja tai, kad Pirmosios instancijos teismas reikšmingais argumentais, susijusiais su jos dalyvavimu pažeidime, laikė tokias aplinkybes kaip tai, kad TU buvo viena svarbiausių FEG narių ir ji ilgą laiką be pertraukos yra atstovaujama FEG valdyboje, taip pat ji dalyvavo rengiant FEG politiką, nuo to viešai neatsiribodama. TU manymu, vien tik jos atstovų narystė FEG valdyboje bet kuriuo atveju negali patvirtinti jos dalyvavimo pažeidime po 1991 metų.

46. Ir trečiojo pagrindo pirma dalimi, ir šia antra dalimi iš esmės siekiama ginčyti Pirmosios instancijos teismo atliktą faktų bei įrodymų įvertinimą. Taigi šiuo atžvilgiu TU argumentai jau yra nepriimtini²⁵.

3. Dėl TU dalyvavimo kainų nustatymo sistemoje (trečiojo pagrindo trečia dalis)

47. Be to, tiek, kiek TU siekia nustatyti, kad Pirmosios instancijos teismas savo sprendime neatsižvelgė į privalomus reikalavimus, taikomus TU dalyvavimo nustatytuose pažeidimuose įrodymui, jos argumentai yra priimtini, tačiau iš esmės nepagrįsti. Rėmiamasis požymiais, kaip jau minėta, yra teisėtas²⁶. Šioje byloje prie tokių požymių priskiriamas TU dalyvavimas posėdžiuose, jai artimų asmenų buvimas FEG valdyboje, taip pat TU dalyvavimas rengiant FEG politiką, kuris neginčijamai vyko ir po 1991 metų²⁷.

49. Savo trečiojo pagrindo trečioje dalyje TU kritikuoja Pirmosios instancijos teismą, kad jis nepagrįstai pritarė įrodinėjimo būdai, kurį Komisija naudojo įrodyti aktyvų TU dalyvavimą kainų nustatymo sistemoje.

50. Ypač TU skundžiasi tuo, kad, remiantis vien tik naryste FEG, ji buvo apkaltinta privalomų įmonių asociacijos sprendimų dėl fiksuotų kainų ir leidinių priėmimu. TU požiūriu, reikėjo pateikti konkrečių įrodymų, kad ji aktyviai dalyvavo tokiuose sprendimuose, kaip ir kituose neteisėtuose FEG veiksmuose, susijusiuose su kainų nustatymu.

48. Todėl trečiojo pagrindo antra dalis taip pat yra iš dalies nepriimtina, iš dalies nepagrįsta.

51. Toks argumentavimas susijęs su klaidingu skundžiamo sprendimo supratimu. Pirmosios instancijos teismas visiškai nesivadovavo prielaida, jog TU dėl to, kad yra FEG narė, turi būti laikoma automatiškai atsakinga už FEG profesinės asociacijos neteisėtą elgesį. Atvirkščiai, Pirmosios instancijos teismas aiškiai nusprendė dėl aktyvaus TU

25 — Žr. šios išvados 20 ir 36 punktus.

26 — Žr. šios išvados 40–43 punktus.

27 — Žr., pvz., skundžiamo sprendimo 365 punktą.

dalyvavimo. Šis teismas, viena vertus, nurodė, kad TU atstovai kaip nariai dalyvavo FEG valdyboje²⁸, ir, be to, nustatė, kad TU, teikdama informaciją apie kainas FEG, tiesiogiai dalyvavo pažeidime²⁹.

52. Todėl trečiojo pagrindo paskutinė trečia dalis taip pat yra nepagrįsta.

C — Dėl ketvirtąjo pagrindo, grindžiamo konkurencijos pažeidimų trukmės įvertinimu

53. Ketvirtajame pagrinde TU kritikuoja Pirmosios instancijos teismą, kad savo išvadoje dėl nustatytų pažeidimų trukmės ir dėl jų tęstinio pobūdžio jis padarė teisės klaidą arba bent jau nepakankamai jas motyvavo.

54. Šis pagrindas susijęs su skundžiamo sprendimo 406–413 punktais, kuriuose Pirmosios instancijos teismas analizuoja ginčijamų kartelinių pažeidimų trukmę. Galiausiai Pirmosios instancijos teismas patvirtina Komisijos išvadas ir vadovaujasi tuo, kad pažeidimai yra bendri ir tęstiniai³⁰.

28 — Skundžiamo sprendimo 377 punktas; žr., be to, šios išvados 42 punktą.

29 — Skundžiamo sprendimo 378 punktas.

30 — Žr. visų pirma skundžiamo sprendimo 406 ir 413 punktus.

55. Tam prieštarauja TU visose trijose ketvirtąjo pagrindo dalyse³¹. Tiek, kiek TU nurodo panašius argumentus kitose savo apeliacinio skundo vietose, ypač trečiojo pagrindo antroje dalyje³² bei penktojo pagrindo pirmoje dalyje, į šiuos jos argumentus taip pat bus atsakyta toliau.

56. TU iš esmės argumentuoja tuo, kad skundžiamame sprendime Pirmosios instancijos teismo pateiktas požiūris dėl trukmės ir pažeidimų tęstinio pobūdžio yra klaidingas ir juo neatsižvelgiama į su kainų nustatymu susijusios sistemos atskirų dalių skirtingą pobūdį. Be to, TU dalyvavimas su kainų nustatymu susijusioje sistemoje buvo ypač nereikšmingas.

57. Akivaizdu, kad TU šitaip iš principo siekia, kad Pirmosios instancijos teismo atliktą faktų įvertinimą iš naujo nagrinėtų Teisingumo Teismas. Taigi dėl to TU argumentai yra nepriimtini³³.

31 — Ketvirtąjo apeliacinio skundo pagrindo pirmoje dalyje nagrinėjama kolektyvinės išimtinio tiekimo tvarkos trukmė (ginčijamo sprendimo 1 straipsnis), šio pagrindo antroje dalyje – su kainų nustatymu susijusios sistemos trukmė (ginčijamo sprendimo 2 straipsnis) ir jo trečiojoje dalyje – TU dalyvavimo abiejose pažeidimuose trukmė (skundžiamo sprendimo 3 straipsnis).

32 — Apeliacinio skundo 61 punktas.

33 — Žr. šios išvados 20 punktą.

58. Tačiau TU reiškia kritika tuo nesibai-
gia. Atvirkščiai, ji nurodo dar du argumentus,
susijusius su teisiniais kriterijais, į kuriuos
turėjo atsižvelgti Pirmosios instancijos teis-
mas, įvertindamas pažeidimų trukmę. Šiuo
atžvilgiu TU argumentai yra susiję su teisės
klausimais ir dėl to yra priimtini.

59. Pirma, TU tvirtina, kad Pirmosios in-
stancijos teismas nepateikė „bendro plano“ ir
„vienodo tikslo“ įrodymų, dėl kurių atskirus
veiksmus galima būtų laikyti vienu tęstiniu
veiksmu.

60. Tam, kad atskirus veiksmus būtų galima
laikyti vienu pažeidimu, reikia, kad šiais
veiksmais būtų „vykdomas „bendras planas“,
kuriuo siekiama vieno tikslo – trukdyti
konkurenciją bendrojoje rinkoje“³⁴.

61. Pirmosios instancijos teismas niekaip
nepažeidė šio kriterijaus. Atvirkščiai, jis
skundžiamo sprendimo 340–343 punktuose,
atskiroje dalyje, bendrai nagrinėjo visus šioje
byloje nurodomus pažeidimus. Šioje dalyje jis
ypač akcentavo, kad abiem pažeidimais,
kuriais kaltinama TU, t. y. kolektyvine
išimtinio tiekimo tvarka ir suderintaisiais
veiksmais kainų srityje, siekiama „tų pačių
konkurenciją pažeidžiančių tikslų – išlaikyti

aukštesnes kainas nei būtų esant konkuren-
cijai“³⁵. Iš šių Pirmosios instancijos teismo
nustatytų faktų aišku, kad abiem pažeidimais,
t. y. kolektyvine išimtinio tiekimo tvarka ir
suderintaisiais veiksmais kainų srityje, buvo
siekiama bendro tikslo. Pirmosios instancijos
teismas tuo remiasi, kai akcentuoja, pavyz-
džiui, skundžiamo sprendimo 406 punkte
nagrinėjamų pažeidimų vieningą pobūdį.

62. Todėl TU argumentai dėl „bendro pla-
no“ ir „vienodo tikslo“ yra nepagrįsti.

63. Antra, TU kaltina tuo, kad Pirmosios
instancijos teismas pažeidimų trukmės at-
žvilgiu nepagrįstai pritarė Komisijos įrody-
mams, kurie buvo tik paviršutiniški ir
netiesioginiai.

64. Kaip jau nurodyta nagrinėjant trečiąją
pagrindą, požymiais ir sutapimais pagrįsti
įrodymai leidžiami konkurencijos bylose³⁶.
Savaime suprantama, kad iš šių požymių ir
sutapimų – būtent iš TU personalo nuolati-
nio dalyvavimo FEG valdybos posėdžiuose,
net po 1991 m., – galima nustatyti ne tik

34 — „Cemento“ sprendimas (nurodytas 13 išnašoje, 258 ir
260 punktai).

35 — Skundžiamo sprendimo 342 punktas.

36 — Žr. šios išvados 40 ir 41 punktus.

konkurenciją pažeidžiančių veiksmų ir susitarimų buvimą, bet ir tokių veiksmų trukmę bei pažeidžiant konkurencijos taisykles sudaryto susitarimo taikymo trukmę.

dūros trukmės įtaką baudos dydžiui, bus atskirai vėliau nagrinėjama kartu su pirmuoju pagrindu³⁷.

65. Vadinas, ir šiuo aspektu TU argumentai yra nepagrįsti.

1. Dėl nagrinėjimo apimtys

66. Todėl TU ketvirtasis pagrindas yra iš dalies nepriimtinas, iš dalies nepagrįstas.

68. Kai apeliacinio skundo ribose Teisingumo Teismas nagrinėja kaltinimus dėl baudos dydžio, kur Pirmosios instancijos teismo jurisdikcija yra neribota (EB 229 straipsnis ir Reglamento Nr. 17 17 straipsnis), kalbant apie nagrinėjimo apimtį, svarbu atsižvelgti į toliau nurodytus aspektus.

D — *Dėl penktojo pagrindo pirmos ir trečios dalių, susijusių su argumentais dėl baudos dydžio*

69. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Teisingumo Teismas, apeliaciniame procese sprenddamas teisės klausimus, negali vado-vaudamasis teisingumu pakeisti Pirmosios instancijos teismo, kuris priėmė sprendimą dėl baudos dydžio, vertinimo savuoju³⁸. Vis dėlto Teisingumo Teismas gali patikrinti, ar Pirmosios instancijos teismas nepadarė *akivaizdžios klaidos* arba nepažeidė proporcingumo ar lygybės principų³⁹.

67. Savo penktajame pagrinde TU nagrinėja Pirmosios instancijos teismo argumentus dėl baudos dydžio. Šis pagrindas susideda iš trijų dalių, toliau bus aptariamoms pirma ir trečia dalys. Antra dalis, kurioje kalbama apie galimą pernelyg ilgą administracinę proce-

37 — Žr. šios išvados 128–141 punktus.

38 — Sprendimas *Dansk Rørindustri* (nurodytas 24 išnašoje, 245 punktas); žr., be to, 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimą *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją* (C-310/93 P, Rink. p. I-865, 34 punktas); 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Sarrió prieš Komisiją* (C-291/98 P, Rink. p. I-9991, 73 punktas) ir sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 129 punktas).

39 — „Cemento“ sprendimas (nurodytas 13 išnašoje, 365 punktas).

2. Dėl pernelyg ilgos procedūros trukmės įtakos baudos dydžiui (penktojo pagrindo pirma dalis)

remtis savo išvadomis apie pažeidimų trukmę ir jų tęstinį pobūdį. Šiuo aspektu aišku, kad Pirmosios instancijos teismas nepadarė jokios akivaizdžios teisės klaidos.

70. Penktojo pagrindo pirmoje dalyje, kurioje ypač kritikuojamas skundžiamo sprendimo 413 punktas, TU tvirtina, kad, nustatant baudos dydį, nebuvo pakankamai atsižvelgta į pažeidimų trukmę. Dėl to Komisija ir Pirmosios instancijos teismas pažeidė Reglamento Nr. 17 15 straipsnį bei atitinkamas gaires⁴⁰. Atsižvelgdama į tai, TU kaltina Pirmosios instancijos teismą padarius teisės klaidą arba bent nepakankamai motyvavus.

72. Kitaip nei tvirtina TU, Pirmosios instancijos teismas, pateikdamas argumentus dėl baudos dydžio, be kita ko, neturi vadovautis tuo, kad TU dalyvavimas su kainų nustatymu susijusioje sistemoje yra vien tik antraeilės svarbos. Pirmosios instancijos teismas pateikė aiškias išvadas dėl aktyvaus TU dalyvavimo šiuose pažeidimuose ir todėl atmetė teiginį, kad TU teko tik „prisitaikėliškas vaidmuo“⁴². Taigi ir šiuo atžvilgiu aišku, kad Pirmosios instancijos teismas nepadarė jokios akivaizdžios klaidos.

71. Atidžiau skaitant, vis dėlto TU ir čia iš esmės kritikuoja Pirmosios instancijos teismo, jos nuomone, klaidingą pažeidimų *trukmės* ir pažeidimų *tęstinumo vertinimą*. Todėl TU pateikti argumentai turinio prasme iš esmės sutampa su jos ketvirtojo pagrindo teiginiais. Kaip ten jau buvo nurodyta⁴¹, tokie TU argumentai nenurodo jokių įrodymų dėl Pirmosios instancijos teismo padarytos teisės klaidos. Taigi, pateikdamas argumentus dėl *baudos dydžio*, jis galėjo

73. Tarp kitko, TU nenurodė jokių aplinkybių, iš kurių būtų galima konstatuoti akivaizdžią klaidą, proporcingumo ar lygybės principų pažeidimus.

74. Todėl penktojo pagrindo pirma dalis yra nepagrįsta.

40 — Komisijos pranešimas — „Baudų nustatymo metodo gairės, remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalimi“ (OL C 9, 1998, p. 3).

41 — Šios išvados 53–66 punktai.

42 — Skundžiamo sprendimo 415 punktas, nagrinėjamas kartu su 377–379 punktais; žr. taip pat šios išvados 51 punktą.

3. Dėl FEG ir TU paskirtų baudų tarpusavio santykio (penktojo pagrindo trečia dalis)

kuriuose Pirmosios instancijos teismas neigia vienodo vertinimo principo pažeidimą.

75. Penktojo pagrindo trečioje dalyje TU kaltina tuo, kad jai paskirta bauda yra neproporcinga, palyginti su FEG paskirta bauda.

79. Vis dėlto TU *tinkamai* neargumentuoja, kur konkrečiai gali pasireikšti diskriminacija tarp jos ir FEG ir kaip Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į jos pirmojoje instancijoje pateiktus argumentus.

76. Viena vertus, TU, kaip ir penktojo pagrindo pirmoje dalyje, dar kartą nurodo, kad ji kolektyvinėje išimtinio tiekimo tvarkoje aktyviai dalyvavo tik iki 1991 m. liepos 2 d., be to, tas dalyvavimas buvo antraeilės svarbos.

77. Tačiau kaip jau nurodyta, Pirmosios instancijos teismas, nepadarydamas teisės klaidos, nustatė, kad aktyvus TU dalyvavimas tęsėsi taip pat po 1991 m. ir TU neapsiribojo vien tik antraeiliu prisitaikėlišku vaidmeniu⁴³. Taigi Pirmosios instancijos teismas tuo taip pat galėjo remtis pateikdamas argumentus dėl baudos dydžio. Šiuo atžvilgiu aišku, kad jis nepadarė jokios akivaizdžios klaidos.

80. Vien tik procentais išreikštas skirtumas tarp TU paskirtos baudos ir jos apyvartos bei FEG baudos ir apyvartos visais atvejais nėra akivaizdus lygybės principo pažeidimas⁴⁴. Kaip teisingai pastebėjo Pirmosios instancijos teismas⁴⁵, Komisija, skirdama baudas daugeliui į pažeidimą įtrauktų įmonių arba įmonių asociacijų, neprivalo apskaičiuoti baudų dydžių taip, kad jos sudarytų tokią pačią atitinkamos apyvartos dalį. Atvirkščiai, šiuo atžvilgiu svarbų vaidmenį vaidina kriterijų visuma, ir apyvarčiai kaip vertinimo kriterijui negalima teikti pernelyg daug reikšmės.

78. Kita vertus, TU konkrečiai kritikuoja skundžiamo sprendimo 431–434 punktus,

81. Tokiomis aplinkybėmis penktojo pagrindo trečia dalis yra nepagrįsta.

43 — Žr. šios išvados 51 ir 72 punktus.

44 — Šia prasme žr. sprendimą *Dansk Rørindustri* (minėtas 24 punkte, 243, 315 ir 316 punktai).

45 — Skundžiamo sprendimo 432 punktas.

V — Dėl pirmojo apeliacinio skundo pagrindo ir penktojo apeliacinio skundo pagrindo antros dalies, grindžiamų pernelyg ilgą procedūrą

82. TU pirmasis pagrindas ir jos penktojo pagrindo antra dalis apeliaciniame skunde užima daugiausia vietos. Šiuose pagrinduose kalbama apie pasekmes, kurios turi kilti dėl nepagrįstai ilgos Komisijos administracinės procedūros dalių trukmės, kurią konstatavo Pirmosios instancijos teismas. Todėl abu pagrindus reikėtų nagrinėti kartu.

83. TU iš esmės priekaištauja Pirmosios instancijos teismui, jog jis, nuspręsdamas, kad dėl protingo termino viršijimo nereikia panaikinti Komisijos ginčijamo sprendimo ar papildomai sumažinti baudos, pažeidė Bendrijos teisę arba EŽTK⁴⁶ arba bent jau nesuprantamai motyvavo savo sprendimą.

A — Skundžiamas sprendimas

84. Visos trys pirmojo pagrindo dalys iš esmės susijusios su skundžiamo sprendimo 73–94 punktais.

85. Šiuose punktuose Pirmosios instancijos teismas pirmiausia nurodo Komisijos pareigą priimti sprendimą per protingą terminą administracinėse procedūrose, kurios pradedamos konkurencijos srityje pagal Reglamento Nr. 17 nuostatas ir kurios suteikia galimybę taikyti šiame reglamente nustatytas sankcijas. Be to, Pirmosios instancijos teismas primena, kad protingo termino viršijimas, jeigu tai laikytina įrodyta, nebūtinai pateisina ginčijamo sprendimo panaikinimą. Panaikinti reikia tuomet, jeigu įrodoma, kad protingo termino principo pažeidimas pažeidė suinteresuotųjų įmonių teises į gynybą⁴⁷.

86. Šiuo konkrečiu atveju Pirmosios instancijos teismas išskiria tris Komisijos administracinės procedūros stadijas, kurias jis vertina atitinkamai atskirai.

— Procedūros stadiją, vykusią *prieš pateikiant* 1996 m. liepos 3 d. *pranešimą apie kaltinimus*, Pirmosios instancijos teismas laiko nepagrįstai ilgą ir pripažįsta, kad ši stadija ilgiau nei trejus metus

⁴⁶ — 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

⁴⁷ — Skundžiamo sprendimo 73 ir 74 punktai.

truko dėl Komisijos neveikimo⁴⁸. Tačiau dėl pernelyg ilgos šios procedūros stadijos trukmės savaime negalėjo būti pažeistos teisės į gynybą, nes tuo metu šalims dar nebuvo pareikšti kaltinimai. Tik pranešimas apie kaltinimus reiškia oficialų apkaltinimą ir tik tuomet apskritai gali būti pažeistos teisės į gynybą⁴⁹.

tinės procedūros stadijos trukmės nebuvo pažeistos ieškovių teisės į gynybą⁵².

- Šešiolika mėnesių trukusios procedūros stadijos, vykusios *tarp pranešimo apie kaltinimus ir šalių argumentų išklausymo*, Pirmosios instancijos teismas nelaiko nepagrįstai ilga⁵⁰.

87. Skundžiamo sprendimo 438 punkte, kuriuo grindžiamas septintasis pagrindas, Pirmosios instancijos teismas vertina galimybę per teismą sumažinti Komisijos paskirtą baudą. Šiame punkte jis tvirtina, kad ieškovės nenurodė jokių aplinkybių, kurios duotų pagrindą papildomai sumažinti baudą, t. y. dar kartą sumažinti jau pačios Komisijos 100 000 eurų sumažintą baudą. Todėl šio ieškovių prašymo nereikia tenkinti.

B — Esminiai šalių argumentai

- Procedūros stadiją, vykusią *po šalių argumentų išklausymo ir iki ginčijamo sprendimo priėmimo* – trukusią iš viso 23 mėnesius, – Pirmosios instancijos teismas, kita vertus, vėlgi laiko pernelyg ilgą⁵¹. Tačiau, atidžiau panagrinėjus, šis teismas konstatuoja, kad dėl šios pasku-

88. TU manymu, Pirmosios instancijos teismas, vertindamas procedūros trukmę, negalėjo skirti procedūros stadijų, vykusių prieš ir po pranešimo apie kaltinimus. Šiuo atžvilgiu ji remiasi Europos žmogaus teisių teismo praktika⁵³. TU teigimu, atsižvelgiant į

48 — Skundžiamo sprendimo 77 punktas.

49 — Skundžiamo sprendimo 78 ir 79 punktai.

50 — Skundžiamo sprendimo 84 punktas.

51 — Skundžiamo sprendimo 85 ir 93 punktai.

52 — Skundžiamo sprendimo 86–93 punktai.

53 — Toliau taip pat: EŽTT.

šių teismo praktiką⁵⁴, nustatant protingą procedūros trukmę šioje byloje reikia atsižvelgti į laikotarpį nuo pirmojo prašymo pateikti informaciją išsiuntimo FEG ir TU 1991 m., arba bent jau nuo 1991 m. rugsėjo 16 d. įspėjamojo rašto išsiuntimo FEG.

89. TU tvirtinimu, Pirmosios instancijos teismas privalo panaikinti ginčijamą sprendimą jau vien tik dėl pernelyg ilgos procedūros trukmės. Ginčijamo sprendimo panaikinimo sąlyga negali būti teisių į gynybą pažeidimas.

90. Be to, Pirmosios instancijos teismas neįvertino sunkumų, kurie kilo dėl ilgos pirminio tyrimo trukmės (pirmoji procedūros stadija) TU rengiantis gynybai. Svarbių dokumentų jau nebuvo galima surasti, o dėl vadovų ir kitų darbuotojų kaitos laikui bėgant yra vis sunkiau atkurti praeities įvykius ir juos įvertinti pagal tuometinę

situaciją. TU ginčija dar ir tai, kad pažeidimai, kuriais ji yra kaltinama, tęsėsi ir po 1991 metų.

91. TU manymu, bet kuriuo atveju Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į pernelyg ilgą administracinę procedūrą, vis dėlto turėjo papildomai sumažinti TU baudą. Pirmosios instancijos teismas neįvertina to, kad tik menkas baudos sumažinimas Komisijos ginčijamame sprendime buvo paremtas prielaida, jog atsakomybė už pernelyg ilgą procedūros trukmę paskirstoma tarp Komisijos ir suinteresuotųjų įmonių⁵⁵. Pirmosios instancijos teismas privalėjo remtis savo išvada, jog visa atsakomybė už pernelyg ilgą procedūros trukmę priskirtina Komisijai, ir dėl to papildomai sumažinti baudą.

92. Atvirkščiai, Komisijos požiūriu, skundžiamame sprendime Pirmosios instancijos teismas remiasi nusistovėjusia teismo praktika, kurią jis tiksliai taiko šioje byloje. Pirmosios instancijos teismas procedūros trukmę analizavo ir iki pranešimo apie kaltinimus, ir po šio pranešimo.

93. Komisijos nuomone, kriterijai, nustatyti EŽTK ir Europos žmogaus teisių teismo

54 — Savo argumentuose, pateiktuose raštu ir žodžiu, TU vadovaujasi visų pirma 1980 m. vasario 5 d. EŽTT Sprendimu *Deweert* (A serija, Nr. 35, p. 24, § 46); 1982 m. liepos 15 d. Sprendimu *Eckle* (A serija, Nr. 51, p. 33, § 73) ir 1982 m. gruodžio 10 d. Sprendimu *Corigliano* (A serija, Nr. 57, § 34).

55 — Ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 152 punktą.

praktikoje, negali būti aklaiai pritaikyti konkurencijos teisei. Iki pranešimo apie kaltinimus momento nėra jokių oficialių kaltinimų. Toks įspėjamasis raštas, kokį šioje byloje išsiuntė Komisijos tarnybos, iš esmės skiriasi nuo oficialaus pranešimo apie kaltinimus ir dėl to neturi reikšmės šioje byloje nagrinėjamam klausimui, nuo kurio momento pernelyg ilga procedūros trukmė gali pažeisti šalių teises į gynybą.

96. CEF nurodyti argumentai yra tokie patys kaip ir Komisijos nurodytieji. CEF, be kita ko, dar tvirtina, kad TU yra iš principo atsakinga už pačią procedūrą ir šios procedūros būtų buvę galima išvengti, jeigu TU būtų laiku nutraukusi pažeidimus, kuriais ji yra kaltinama.

C — Vertinimas

94. Komisija pabrėžia, kad pagal teismo praktiką vien tik dėl administracinės procedūros trukmės negalima ginčijamo sprendimo laikyti neteisėtu ir jo dėl to panaikinti. Atvirkščiai, būtina konkrečiai įrodyti, kad šalių teisės į gynybą buvo pažeistos. Apelian-tė, kuriai šiuo atžvilgiu priklauso įrodinėjimo pareiga, nepateikė įtikinamų tokio teisių į gynybą pažeidimo įrodymų. Komisijos manymu, Pirmosios instancijos teismas pats išsamiai išnagrinėjo ilgos procedūros trukmės poveikį TU teisėms į gynybą, atsižvelgdamas į kiekvienos procedūros stadijos trukmę.

97. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką konkurencijos teisėje, jeigu pagal Reglamentą Nr. 17 nuostatas pradedama administracinė procedūra, kuri suteikia galimybę taikyti šiame reglamente nustatytas sankcijas, reikia laikytis protingo termino principo⁵⁶.

98. Protingo termino principas yra Bendrijos teisės bendrasis principas, kuris paremtas EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi⁵⁷ ir kuris per tą

95. Dėl galimo baudos sumažinimo Komisija mano, kad Pirmosios instancijos teismas pakankamai motyvavo skundžiamą sprendimą ir, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, nusprendė, jog paskirta bauda yra protinga.

56 — 2002 m. spalio 15 d. Sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją, „PVC II“* (sujungtos bylos C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 179 punktas).

57 — Šia prasme žr. sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 21 punktas) ir sprendimą *PVC II* (nurodytas 57 išnašoje, 170 ir 171 punktai). Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, „kad rungimosi principo, kaip ir kitų EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų procedūrinių garantijų, būtina laikytis tik teisminiame procese“ („Cemento“ sprendimas, nurodytas 13 išnašoje, 70 punktas). Iš to galima daryti išvadą, kad visais atvejais Komisijos administracinėje procedūroje nėra svarbus tiesioginis EŽTK 6 straipsnio 1 dalies taikymas.

laiką taip pat buvo įtrauktas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos⁵⁸ 41 straipsnio 1 dalį (teisė į gerą administravimą)⁵⁹.

1. Dėl dviejų procedūros stadijų atskyrimo (pirmojo pagrindo pirma dalis)

99. Savo pirmojo pagrindo pirmoje dalyje TU kritikuoja Pirmosios instancijos teismą, kad jis, vertindamas procedūros trukmę,

nepagrįstai išskyrė dvi procedūros stadijas ir protingo termino principą taikė tik nuo pranešimo apie kaltinimus, taigi antrajai procedūros stadijai.

100. Net jeigu pagal Reglamentą Nr. 17 konkurencijos teisės procedūros neturi baudžiamosios teisės pobūdžio⁶⁰ ir taikomos ne asmenims, o įmonėms, Teisingumo Teismas, taikydamas šioms procedūroms protingo termino principą, tvirtai laikosi nusistovėjusios Europos žmogaus teisių teismo praktikos, susijusios su EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi⁶¹. Remiantis šia praktika, protingo termino principas gali būti taikomas jau daug anksčiau už oficialaus kaltinimo pareiškimą. Pakanka to, kad asmuo oficialiai būtų kaltinamas pažeidimu arba kad asmeniui būtų daromas poveikis priemonėmis, kurių imamasi dėl įtarimų, pareikštų prieš jį⁶².

101. Atitinkamai ir konkurencijos teisės procedūroje protingo termino principas gali

58 — OL C 364, 2000, p. 1. Nors Pagrindinių teisių chartija dar neturi pirminei teisei prilygstančio privalomo teisinio poveikio, vis dėlto, būdama teisės pažinimo šaltinis, ji suteikia informacijos apie pagrindines teises, kurias užtikrina Bendrijos teisė. Žr. mano 2005 m. rugsėjo 8 d. Išvadą byloje *Parlamentas prieš Tarybą* (C-540/03, nagrinėjama Teisme, 108 punktas) ir 2004 m. spalio 14 d. išvadą byloje *Bertusconi ir kt.* (sujungtos bylos C-387/02, C-391/02 ir C-403/02, Rink. p. I-3565, I-3568, 83 punktas); taip pat žr.: 2004 m. birželio 29 d. generalinio advokato M. Poiaros Maduro išvadą byloje *Nardone* (C-181/03 P, Rink. p. I-199, I-201, 51 punktas); 2001 m. rugsėjo 20 d. generalinio advokato J. Mischo išvadą byloje *Booker Aquaculture ir Hydro Seafood* (sujungtos bylos C-20/00 ir C-64/00, Rink. p. I-7411, 126 punktas); 2001 m. vasario 8 d. generalinio advokato A. Tizzano išvadą byloje *BECTU* (C-173/99, Rink. p. I-4881 ir I-4883, 28 punktas); taip pat 2001 m. liepos 10 d. generalinio advokato P. Léger išvadą byloje *Hautala* (C-353/99 P, Rink. p. I-9565, 82 ir 83 punktai); nuosai 2002 m. spalio 24 d. generalinio advokato S. Alber išvadą byloje *Evans* (C-63/01, Rink. p. I-14447, 80 punktas).

59 — Atsižvelgiant į laiką, šioje byloje dar nėra taikoma Pagrindinių laisvių chartija, nes ji buvo paskelbta tik priėmus ginčijamą sprendimą. Tačiau ateityje teisinėse procedūrose konkurencijos srityje reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija iškilmingai įsipareigojo laikytis Pagrindinių laisvių chartijos, taigi tai reiškė Chartijos privalomumą jai pačiai (Europos Komisijos pirmininko Romano Prodi kalba, pasakyta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Vadovų Taryboje Niuje); be to, žr. Reglamento Nr. 1/2003 konstatuojamosios dalies 37 dalį.

60 — Žr. Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalį.

61 — Sprendimas *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 182 punktas).

62 — Prancūzų kalba: „[L]a période à prendre en consideration <...> débute dès qu'une personne se trouve officiellement inculpée ou lorsque les actes effectués par les autorités de poursuite en raison des soupçons qui pèsent contre elle ont des répercussions importantes sur sa situation"; anglų kalba: „[T]he period to be taken into consideration <...> begins at the time when formal charges are brought against a person or when that person has otherwise been substantially affected by actions taken by the prosecuting authorities as a result of a suspicion against him"; žr. 2004 m. gruodžio 17 d. EŽTT (didžioji kolegija) Sprendimą *Pedersen ir Baadsgaard prieš Daniją* (skundas Nr. 49017/99, § 44); šia prasme žr. 1971 m. liepos 16 d. EŽTT Sprendimą *Ringeisen* (A serija, Nr. 13, § 110); 1998 m. gegužės 22 d. Sprendimą *Hoeze prieš Nyderlandus* (*Recueil des arrêts et décisions*, 1998-III, § 43) ir 54 išnašoje nurodytą teismų praktiką.

būti taikomas daug anksčiau už pranešimą apie kaltinimus, kuris yra panašus į oficialų kaltinimą. Šiuo atžvilgiu nebūtina nagrinėti klausimo, ar gali būti sakoma ir, jei taip, tai kada gali būti sakoma, jog yra *oficialus kaltinimas prieš* pateikiant pranešimą apie kaltinimus. Bet kuriuo atveju tiek Komisijos išankstinių tyrimų stadijoje atliekami patikrinimai Reglamento Nr. 17 14 straipsnio prasme, tiek prašymai pateikti informaciją Reglamento Nr. 17 11 straipsnio prasme jau gali „gerokai paveikti“ suinteresuotųjų įmonių padėtį⁶³.

102. Tokios tyrimo priemonės paprastai sukuria suinteresuotiesiems asmenims įspūdį, kad Komisija juos įtaria pažeidus EB 81 ir 82 straipsnius. Ši išvada patvirtinama ir tuomet, jeigu Komisija, kaip buvo šioje byloje, leidžia suprasti, jog ji gavo skundą iš trečiojo asmens ir jo pakako rimtiems pirminiems įtarimams, kurių pagrindu pradedamas tyrimas, atsirasti. Tokiomis aplinkybėmis suinteresuotajai įmonei adresuotas prašymas pateikti informaciją yra panašus į pirminę įtariamojo apklausą, o patikrinimas suinteresuotojoje įmonėje – į kratą įtariamojo patalpose.

103. Dėl tokio pobūdžio tyrimo priemonių suinteresuotieji asmenys paprastai skirs daugiau pastangų pasirengti gynybai ir ypač užsitikrins advokato teisinę pagalbą. Tam tikrais atvejais taip pat gali reikėti pradėti daryti atidėjimus galimiems piniginės baudos mokėjimams ir atsižvelgti į galimas verslo partnerių bei visuomenės reakcijas. Be to, nuo šio momento suinteresuotiesiems asmenims pasidaro neaišku, kada baigsis procedūra prieš juos ir koks bus rezultatas. Taigi šiems asmenims daromas padidintas spaudimas. Šitoje situacijoje protingo termino principas suteikia jiems didesnę apsaugą, nei patraukimo atsakomybėn senaties termino taikymas⁶⁴.

104. Šiuo pagrindu *laikotarpis, kurį reikia nagrinėti* nustatant, ar Komisijos procedūra dėl kartelio buvo pernelyg ilga, prasideda ne nuo pranešimo apie kaltinimus, o jau nuo Komisijos pirmosios tyrimo priemonės, kuri daro didelę įtaką suinteresuotųjų įmonių padėčiai⁶⁵.

63 — Sprendimas *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 182 punktą).

64 — Dėl senaties terminų konkurencijos teisėje iki šio momento žr. 1974 m. lapkričio 26 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2988/74 dėl senaties terminų teismo procesuose ir taikomų sankcijų, pagal Europos ekonominės bendrijos taisykles, susijusias su transportu ir konkurencija (OL L 319, p. 1), o ateityje nagrinėjamos byloje žr. Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnį.

65 — Sprendimas *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 182 punktą). Kitokios nuomonės laikosi generalinis advokatas J. Mischo, kuris 2001 m. spalio 25 d. Išvadoje byloje *PVC II* (C-250/99 P. Rink. p. I-8375, 40 ir paskesni punktai) tvirtina, kad nereikia atsižvelgti į laikotarpį, einantį prieš pranešimą apie kaltinimus.

105. Tačiau kalbant apie administracinės procedūros *trukmės įvertinimą*, reikia išskirti du vienus po kito einančius laikotarpius: *pirmąjį laikotarpį*, kuris prasidėjo Komisijai pasinaudojus jai suteiktais įgaliojimais tyrimo srityje ir truko iki pranešimo apie kaltinimus, ir *antrąjį laikotarpį*, kuris truko nuo pranešimo apie kaltinimus iki galutinio sprendimo priėmimo⁶⁶.

107. Dėl pirmosios procedūros stadijos šiame vertinime svarbu atkreipti tinkamą dėmesį į tai, jog Komisijai reikia pakankamai laiko atlikti pirminį tyrimą tam, kad ji efektyviai galėtų išnagrinėti įtarimus dėl EB 81 ir 82 straipsnių pažeidimų. Priešingu atveju kiltų pavojus, kad ilgainiui susilpnės Komisijos, kaip administracinio organo, kuriam pavesta konkurencijos apsauga įgyvendinant Sutartyje nustatytas konkurencijos taisykles, vaidmuo. Komisijai reikia suteikti galimybę spręsti tam tikras jos nagrinėjamas bylas pirmiau už kitas⁶⁹; tai taikoma apskritai, o ne tik tuo metu, kai Komisijos kompetentingos tarnybos laikinai turi pernelyg didelį darbo krūvį.

106. Kaip matyti iš sprendimo *PVC II*⁶⁷, abiejose procedūros stadijose yra taikytinas protingo termino principas. Tačiau kiekvienai iš šių stadijų taikoma individuali vidinė logika: pirmoji stadija prieš pateikiant pranešimą apie kaltinimus, prasidėjusi vykdamas įgaliojimus tyrimo srityje, sudaro galimybes Komisijai apsispręsti dėl tyrimo eigos, o antrosios stadijos tikslas yra leisti Komisijai, išklausus suinteresuotųjų asmenų argumentus, galutinai nuspręsti dėl pažeidimo, kuriuo kaltinami šie asmenys. Šie skirtingi tikslai turi įtakos konkrečiai vertinant, ar atitinkamos procedūros stadijos trukmė buvo protinga, dėl to visuomet reikia atlikti tikslų vertinimą, atsižvelgiant į visas aplinkybes, būdingas kiekvienam konkrečiam atvejui⁶⁸.

108. Kalbant apie antrąją procedūros stadiją, atliekant šį vertinimą reikia atsižvelgti į tai, kad nuo pranešimo apie kaltinimus momento Komisijos tyrimai paprastai būna užbaigti ir Komisijai lieka tik priimti sprendimą, remiantis argumentais, gautais išklausus suinteresuotąsias įmones. Šioje stadijoje Komisija jau yra įvykdžiusi tiek daug procedūrinių veiksmų, kad būtų nesąžininga neinformuoti suinteresuotųjų įmonių apie šios procedūros rezultatus ilgiau nei tai būtina.

66 — Sprendimas *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 181–183 punktai).

67 — Sprendimas *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 182–184 punktai).

68 — Dėl taikomų kriterijų žr. sprendimą *PVC II* (nurodytas 57 išnašoje, 187 ir 188 punktai) ir sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 29 punktas).

69 — Šia prasme žr. 1992 m. rugsėjo 18 d. Sprendimą *Automec prieš Komisiją* (T-24/90, Rink. p. II-2223, 77 punktas) ir 1999 m. kovo 4 d. Sprendimą *Ulfex ir kt. prieš Komisiją* (C-119/97, Rink. p. I-1341, 88 punktas).

Kriterijai, kuriuos vėliau reikia taikyti vertinant procedūros trukmę, yra atitinkamai griežtesni.

109. Todėl TU argumentas, kad Pirmosios instancijos teismas, vertindamas procedūros trukmę, nepagrįstai išskyrė dvi procedūros stadijas, turi būti atmestas kaip nepagrįstas. Taip pat klaidinga TU kritika, kad Pirmosios instancijos teismas apskritai tik antrojoje procedūros stadijoje, t. y. po pranešimo apie kaltinimus, taikė protingo termino principą. Pirmosios instancijos teismas aiškiai nustatė, kad taip pat ir Komisijos pirminiai tyrimai dėl daugiau kaip trejus metus trukusio neveikimo buvo pernelyg ilgi⁷⁰.

110. Šioje byloje neginčijama, kad abi Komisijos administracinės procedūros stadijos, kurias nustatė Pirmosios instancijos teismas⁷¹ – pirmoji, trukusi prieš pateikiant pranešimą apie kaltinimus, ir antroji, trukusi tarp šalių argumentų išklausymo ir ginčijamo sprendimo priėmimo, – buvo pernelyg ilgos.

111. Todėl, atidžiau skaitant, nelabai yra ginčytina ir tai, ar buvo galima išskirti dvi procedūros stadijas ir *kaip* procedūros trukmę reikėjo vertinti abiejose šiose stadijose.

Galiausiai vis dėlto kalbama apie *pasekmes*, kurias reikėjo nustatyti dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės. Svarbu paaiškinti, ar Pirmosios instancijos teismas galėjo, nepadarydamas teisės klaidos, nuspręsti, kad dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros, vykusios tiek iki pranešimo apie kaltinimus, tiek ir po jo, trukmės nereikėjo nei panaikinti ginčijamo sprendimo, nei labiau sumažinti baudos. Šie klausimai kyla pirmojo pagrindo antroje ir trečioje dalyse bei penktojo pagrindo antroje dalyje, todėl turėtų būti analizuojami taip pat atsižvelgiant ir į jas.

2. Dėl santykio tarp pernelyg ilgos procedūros ir sprendimo panaikinimo (pirmojo pagrindo antra ir trečia dalys)

112. Pirmojo pagrindo antroje ir trečioje dalyse nagrinėjamas klausimas, kokiomis aplinkybėmis reikia panaikinti Komisijos sprendimą pernelyg ilgos administracinės procedūros atveju.

a) Sprendimo panaikinimas, tik jei buvo pakenkta galimybei gintis (pirmojo pagrindo antra dalis)

113. Pirmojo pagrindo antroje dalyje TU kaltina teisės pažeidimu arba bent jau

70 — Skundžiamo sprendimo 77 punktas.

71 — Žr. šios išvados 86 punktą.

motyvavimo trūkumu, nes Pirmosios instancijos teismas, nepaisydamas jo paties nustatytos pernelyg ilgos procedūros trukmės, iš karto nepanaikino ginčijamo sprendimo.

114. Pradėti nagrinėti reikėtų nuo to, jog bet koks nepagrįstas procedūros vilkinimas, už kurį atsakinga Komisija, pažeidžia suinteresuotųjų įmonių procesines teises, kurios saugomos kaip pagrindinės teisės. Be to, žalos padarymas nėra tokio pažeidimo nustatymo sąlyga⁷².

115. Vis dėlto ne kiekviena procedūrinė klaida būtinai turi tokius pačius padarinius⁷³. Atvirkščiai, dėl šalių procesinių teisių pažeidimo Komisijos sprendimas gali būti *panaikintas* tik tuomet, jeigu, nepadarius

tokio pažeidimo, procedūros metu būtų buvę galima pasiekti apskritai kitokį rezultatą^{74 75}.

116. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką konkurencijos teisėje procesinių teisių pažeidimas visada turi įtakos procedūros rezultatams, jeigu toks pažeidimas apsunkino suinteresuotųjų įmonių gynybą⁷⁶.

117. Taigi ir Komisijos sprendimo panaikimas dėl pernelyg ilgos procedūros trukmės yra taip pat įmanomas tik tuomet, kai suinteresuotosios įmonės gali tinkamai įrodyti, kad dėl nepagrįstai ilgos procedūros trukmės buvo pakenkta jų gynybai⁷⁷. Net jeigu Teisingumo Teismas to dar nėra aiškiai

72 — Žr., pvz., sprendimą *PVC II* (nurodytas 57 išnašoje, 191–200 punktai) ir sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 26–48 punktai), kurių tyrimo dalykas yra protingas procedūros terminas. EŽTT praktikoje žr., pvz., sprendimą *Corigliano* (nurodytas 54 išnašoje, § 31).

73 — Taip pat EŽTT (1994 m. gruodžio 9 d. Sprendimas *Schouten ir Meldrum prieš Nyderlandus*, A serija, Nr. 304, § 75) iš principo pripažįsta, kad pagrįstos sankcijos už protingo termino principo pažeidimą reikia ieškoti atsižvelgiant į atitinkamą teisinę sistemą; prancūzų k.: „<...> il appartient en principe aux juridictions nationales de juger ce que doit être, en vertu de leur système juridique, la sanction appropriée pour une violation, imputable à l'une des parties, de l'exigence d'un 'délai raisonnable' <...>“; anglų k.: „<...> it is in principle for the national courts to decide what the appropriate sanction should be under their legal system for a breach attributable to one of the parties of the 'reasonable time' requirement <...>“.

74 — Tokio pobūdžio kitoks rezultatas gali būti, pavyzdžiui, ne tokių rimtų pažeidimų, mažesnės baudos atvejais arba sustabdytus paskesnius procedūrinius veiksmus.

75 — Žr., be kita ko, 1980 m. liepos 10 d. Sprendimą *Distillers prieš Komisiją* (30/78, Rink. p. 2229, 26 punktas, išklausus konsultacinio komiteto); 1990 m. vasario 14 d. Sprendimą *Prancūzija prieš Komisiją* (C-301/87, Rink. p. I-307, 31 punktas, susijęs su teisės būti išklaustam pažeidimu); 2005 m. spalio 25 d. Sprendimą *Vokietija ir Danija prieš Komisiją* (C-465/02 ir C-466/02, Rink. p. I-9115, 36–40 punktai, dėl reguliavimo komitete galiojančio kalbų vartojimo režimo) ir sprendimą *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 315–328 punktai, susijęs su teise susipažinti su bylos medžiaga); žr., be to, klausimus dėl teisinio pagrindo pasirinkimo ir dėl teisės aktų leidybos proceso 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendime *Komisija prieš Tarybą* (C-211/01, Rink. p. I-8913, 52 punktas) bei 2005 m. gegužės 26 d. mano išvadoje byloje *Komisija prieš Tarybą* (C-94/03, nagrinėjama Teisme, 53 punktas).

76 — Žr. tik – susijusius su teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimais – 1999 m. liepos 8 d. Sprendimą *Hercules Chemicals prieš Komisiją* (C-51/92 P, Rink. p. I-4235, 77 ir 82 punktai) ir sprendimą *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 315–317 ir 321–323 punktai).

77 — Šia prasme žr. – dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimais – pvz., sprendimą *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 318 ir 324 punktai) ir „*Cemento*“ sprendimą (nurodytas 13 išnašoje, 73–75 ir 131 punktai).

nusprendęs *konkurencijos teisės* byloje⁷⁸, vis dėlto tokią išvadą galima padaryti iš jo praktikos panašių procedūrų srityje, kur jau yra nustatytas toks ryšys tarp protingo termino principo ir teisių į gynybą⁷⁹.

teisingumo motyvais sumažinti baudą⁸¹ arba suteikti atitinkamą kompensaciją⁸².

118. Ir atvirkščiai, *teisiškai nėra privaloma* panaikinti Komisijos sprendimo, net jei procedūra truko pernelyg ilgai, jei tinkamai neįrodoma, kad dėl nepagrįstai ilgos procedūros trukmės buvo pakenkta jų gynybai ir todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad pernelyg ilga procedūros trukmė būtų galėjusi turėti įtakos Komisijos sprendimo turiniui⁸⁰. Tačiau tokiais atvejais visuomet yra galimybė, jeigu atitinkamai prašoma, vadovaujantis

119. Dėl to TU argumentas, kad reikėjo panaikinti ginčijamą sprendimą vien tik dėl nepagrįstai ilgos procedūros trukmės, neatsižvelgiant į tai, ar dėl to buvo pakenkta jos galimybei gintis, yra klaidingas. Taigi pirmojo pagrindo antra dalis yra nepagrįsta.

b) Dėl to, ar šioje byloje buvo pakenkta galimybei gintis (pirmojo pagrindo trečia dalis)

120. Vis dėlto dar reikia patikrinti, ar šioje byloje Pirmosios instancijos teismas galėjo, nepadarydamas teisės klaidos, tvirtinti, kad niekaip nebuvo pakenkta TU galimybei gintis. Šis klausimas yra TU pirmojo pagrindo trečios dalies dalykas, kuriuo TU šiuo atžvilgiu kaltina Pirmosios instancijos teismą padarius teisės klaidą arba bent jau motyvavimo trūkumą. Iš esmės TU argumentuoja

78 — Žr. vis dėlto 2001 m. spalio 25 d. generalinio advokato J. Mischo išvadą byloje *PVC II* (C-250/99, nurodyta 65 išnašoje, 76, 80 ir 83 punktai).

79 — Žr. 2004 m. liepos 15 d. Sprendimą *Ispanija prieš Komisiją* (C-501/00, Rink. p. I-6717, 52, 57 ir 58 punktai), susijusį su valstybės pagalbos byla dėl EAPB sutarties, taip pat procedūroje dėl įsipareigojimų nevykdymo 1999 m. sausio 21 d. priimtą Sprendimą *Komisija prieš Belgiją* (C-207/97, Rink. p. I-275, 25–27 punktai) ir 1991 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (C-96/89, Rink. p. I-2461, 15 ir 16 punktai).

80 — Šia prasme žr. sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 49 punktas), kur Teisingumo Teismas nusprendė, kad nepaisant pernelyg ilgos pirmosios instancijos procedūros trukmės nereikia panaikinti Pirmosios instancijos teismo sprendimo, jeigu nėra jokių požymių, jog procedūros trukmė turėjo įtakos bylos išsprendimui. Žr. be to, generalinio advokato J. Mischo išvadas (nurodyta 65 išnašoje, 75–78 ir 84–85 punktai).

81 — Šia prasme žr. sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 48 ir 141–143 punktai). Žr. taip pat šios išvados 130–146 punktus.

82 — Taip pat ir generalinio advokato J. Mischo išvadoje byloje *PVC II* (C-250/99 P, nurodyta 65 išnašoje, 79 punktas). Dėl galimybės pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo žr. 1999 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją* (sujungtos bylos T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94, T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 122 punktas), patvirtintą Teisingumo Teismo sprendimu *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 173–178 punktai).

tuo, kad jos teisės į gynybą jau buvo pažeistos dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros pirmosios stadijos trukmės, taigi laikotarpyje tarp pirmų tyrimo veiksmų arba Komisijos įspėjamojo rašto ir pranešimo apie kaltinimus. Be to, TU nurodo, kiek Pirmosios instancijos teismas, jos požiūriu, neįvertino konkrečių sunkumų, su kuriais susiduria įmonė, rengdamasi savo gynybai.

suinteresuotąsias įmones, pavyzdžiui, su prašymu pateikti informaciją, tai yra vien tik tyrimo priemonė, o ne argumentų išklausa. Taip pat ir leidimas susipažinti su bylos medžiaga nėra numatytas pirmojoje procedūros stadijoje dėl akivaizdžių priežasčių, nes tai galėtų kelti rimtą pavojų sėkmingam tyrimų rezultatui ir prisidėti prie procedūros vilkinimo, o ne jos pagreitinimo.

121. Skundžiamame sprendime Pirmosios instancijos teismas teisingai nurodo, kad konkurencijos byloje suinteresuotosios įmonės gali gintis nuo Komisijos pareiktų kaltinimų. Tik šioje (antrojoje) procedūros stadijoje, kai Komisija užbaigia tyrimus ir administracinę procedūrą įgauna rungimosi pobūdį, apskritai pasireiškia teisės į gynybą⁸³. Konkrečiai kalbant, tik tuomet suinteresuotosios įmonės turi galimybę susipažinti su bylos medžiaga ir tik tuomet gali pateikti savo poziciją dėl Komisijos pareiktų kaltinimų. Atvirkščiai, pirmoji procedūros stadija yra skirta Komisijos tyrimams ir todėl dar neturi nieko bendra su suinteresuotųjų įmonių teisėmis į gynybą. Jeigu šioje pirmojoje procedūros stadijoje Komisija kreipiasi į

122. Nors suinteresuotųjų įmonių teisės į gynybą neabejotinai pasireiškia tik *po* pranešimo apie kaltinimus pateikimo, t. y. išimtinai *antrojoje* procedūros stadijoje, prieš tai buvusi pirmoji administracinė procedūros stadija vis tiek daro įtaką suinteresuotųjų įmonių *galimybėms* gintis.

123. Kuo daugiau laiko praeina tarp pirmų tyrimo priemonių ir pranešimo apie kaltinimus, juo didesnė tikimybė, kad bus sunkiau surinkti kaltinimus paneigiančius įrodymus. Iš tikrųjų visiškai įmanoma saugoti naudingą informaciją knygose ir archyvuose rengiantis galimoms administracinėms ir teisinėms priemonėms⁸⁴. Tačiau, kaip teisingai pažymėjo TU, laikui bėgant – nesvarbu, ar jis

83 — Šia prasme žr. nusistovėjusią teismų praktiką, visų pirma sprendimą *Hercules Chemicals* (nurodytas 76 išnašoje, 75 punktas) ir sprendimą *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 315 ir 316 punktai).

84 — Šia prasme žr. skundžiamo sprendimo 87 punktą.

praeina iki, ar po pranešimo apie kaltinimus pateikimo, – tampa vis sunkiau išskirti kaltinimus galinčius paneigti liudytojus, ypač dėl to, kad gali pasikeisti įmonių valdymo organų nariai ir kitas personalas. Pirmosios instancijos teismas skundžiamame sprendime nepakankamai nagrinėjo šį klausimą⁸⁵.

apimtį klausimu, „ar dėl pernelyg ilgos šios (paskutinės) procedūros stadijos trukmės buvo pažeistos teisės į gynybą“⁸⁷. Be to, jis turėjo taip pat patikrinti, ar pernelyg ilgą pirmosios, iki pranešimo apie kaltinimus vykusios procedūros trukmė nepakenkė suinteresuotųjų įmonių galimybei gintis ateityje, o ypač tai, ar FEG tai tinkamai įrodė.

124. Vien tik pernelyg ilgą pirmosios procedūros trukmę pati savaime gali turėti įtakos suinteresuotųjų įmonių galimybei gintis ateityje ir galiausiai pakenkti jų teisėms į gynybą, kai šios teisės pradedamos taikyti antrojoje procedūros stadijoje. Į tai neatsižvelgia Pirmosios instancijos teismas, teigdamas, kad pernelyg ilgą pirmosios procedūros stadijos trukmę „pati savaime“ negali turėti įtakos suinteresuotųjų įmonių teisėms į gynybą⁸⁶.

126. Toks analizės būdas, be kita ko, jokių būdu nepaankstina teisių į gynybą įgyvendinimo. Suinteresuotųjų įmonių argumentai išklaunami ir bus toliau išklausti, o jų teisė susipažinti su bylos medžiaga yra ir bus įgyvendinama antrojoje procedūros stadijoje, taigi *po* pranešimo apie kaltinimus pateikimo. Tačiau neatmetama galimybė, kad pakenkti galimybėms gintis ir kartu pažeisti teises į gynybą gali jau pernelyg ilgas pirminis tyrimas arba net pirmosios procedūros stadijoje ilgai trukęs Komisijos neveikimas.

125. Taigi Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, skundžiamo sprendimo 86–93 punktuose apribojęs savo tyrimo

127. Kadangi skundžiamame sprendime šiuo klausimu nėra jokių išvadų, jį reikia panaikinti ir, nesant galutinio sprendimo, pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio 1 dalį grąžinti bylą nagrinėti naujam sprendimui priimti.

85 — Klausimą dėl personalo kaitos TU nagrinėjo jau pirmosios instancijos procedūroje (byla T-6/00) savo ieškinio 213 ir 214 punktuose bei savo atsiliepimo 235 ir 237–239 punktuose, tačiau Pirmosios instancijos teismas apie tai neužsimena skundžiamame sprendime, netgi to nedaro ir netiesiogiai savo sprendimo 86–93 punktuose.

86 — Skundžiamo sprendimo 78 ir 79 punktai.

87 — Skundžiamo sprendimo 86 punktas; dėl nagrinėjimo apimties žr. taip pat skundžiamo sprendimo 93 punktą.

3. Dėl baudos sumažinimo (pirmojo pagrindo baigiamosios pastabos ir penktojo pagrindo antra dalis)

128. Kadangi, atsižvelgiant į aukščiau pateiktas išvadas, dėl pirmojo pagrindo trečios dalies yra naikintinas visas skundžiamas sprendimas, dėl penktojo pagrindo antros dalies dalyko, galimo baudos sumažinimo, toliau tik subsidiaariai pateiksiu savo nuomonę.

129. Atsižvelgdama į Pirmosios instancijos teismo išvadas dėl baudos dydžio, TU kaltina šį teismą padarius teisės klaidą arba bent jau nepakankamai motyvavus. TU požiūriu, dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės jis turėjo sumažinti baudą. Ypač Pirmosios instancijos teismas neįvertino to, kad atsakomybė už pernelyg ilgą procedūros trukmę išimtinai priskirtina Komisijai, o ne padalijama, kaip iš pradžių teigė Komisija⁸⁸, tarp jos ir bylos šalių.

130. Kaip jau minėta, Teisingumo Teismas, apeliaciniame procese spręsdamas teisės

klausimus, negali pakeisti Pirmosios instancijos teismo, kuris, įgyvendindamas savo neribotą kompetenciją, priėmė sprendimą dėl baudos dydžio, vertinimo savuoju⁸⁹. Vis dėlto Teisingumo Teismas gali patikrinti, ar Pirmosios instancijos teismas nepadarė *akivaizdžios klaidos* arba nepažeidė proporcingumo ar lygybės principų⁹⁰.

131. Faktiškai tai, kad padaryta tokia *akivaizdi klaida*, gali būti pripažinta, pirma, tuomet, jeigu Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgia į jam suteiktos jurisdikcijos pagal EB 229 straipsnį, nagrinėjamą kartu su Reglamento Nr. 17 17 straipsniu, apimtį. Antra, akivaizdi klaida padaroma ir tuo atveju, jeigu Pirmosios instancijos teismas, prieš priimdamas savo sprendimą dėl piniginės baudos dydžio, nepakankamai išnagrinėja visus faktus arba argumentus, kurie konkrečioje byloje yra reikšmingi teismo sprendimui dėl piniginės baudos dydžio⁹¹.

132. Visų pirma, kalbant apie *Pirmosios instancijos teismo įgaliojimų apimtį* pagal EB 229 straipsnį, reikia prisiminti, kad

89 — Žr. 38 išnašoje nurodytą teismų praktiką bei sprendimą *PVC II* (nurodytas 56 išnašoje, 614 punktas).

90 — „*Cemento*“ sprendimas (nurodytas 13 išnašoje, 365 punktas).

91 — Šia prasme žr. sprendimą *Dansk Rørindustri* (nurodytas 24 išnašoje, 244 ir 303 punktai) ir sprendimą *Baustahlgewebe* (nurodytas 16 išnašoje, 128 punktas).

88 — Ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 152 punktas.

neribotai jurisdikcijai netaikomi tie patys kriterijai kaip, pavyzdžiui, skundžiamo sprendimo panaikinimui. Neribotos jurisdikcijos atveju kalbama ne vien tik apie Komisijos sprendimo teisėtumo kontrolę. Šiuo atveju galima atsižvelgti taip pat į pagrįstumo ir teisingumo klausimus. Ypač reikia atsižvelgti į procedūrinės klaidas, pavyzdžiui, protingo procedūros termino pažeidimą, kurios – kaip jau buvo nurodyta⁹² – pažeidžia pagrindines teises, net tuo atveju, kai šios klaidos neturėjo poveikio Komisijos sprendimo turiniui ir nėra šio sprendimo panaikinimo pagrindas.

133. Šioje byloje Pirmosios instancijos teismas tą teisingai pripažino ir nurodė, kad jis turi galimybę papildomai sumažinti paskirtą baudą jau vien dėl pernelyg ilgos administracinės procedūros trukmės, dėl kurios buvo kalta Komisija⁹³. Taigi šiuo atžvilgiu Pirmosios instancijos teismas nepadarė jokios akivaizdžios klaidos.

134. Tačiau kitokia situacija yra kalbant apie Pirmosios instancijos teismo pareigą *atsižvelgti į visas pagrindines bylos faktines aplinkybes arba argumentus*.

135. Atsižvelgiant į Pirmosios instancijos teismo neribotą jurisdikciją, pagrindinėms bylos faktinėms aplinkybėms taip pat priklauso Komisijos atsakomybė už pernelyg ilgą *dvių* administracinės procedūros pirminių tyrimų stadijų trukmę, taigi ne tik už paprastai šalių argumentams išklausti ir sprendimui priimti reikalingo termino viršijimą, bet ir už daugiau kaip trejus metus *iki* pranešimo apie kaltinimus užsitęsusių neveikimą.

136. Nors Pirmosios instancijos teismas skundžiamo sprendimo pradžioje konstatuoja Komisijos atsakomybę už pernelyg ilgą *abiejų* administracinės procedūros stadijų trukmę⁹⁴, vėliau jis, naudodamasis neribota savo jurisdikcija, nagrinėja tik Komisijos atsakomybę už pernelyg ilgą *vienos* iš abiejų nurodytų procedūros stadijų trukmę, konkrečiai kalbant, už laikotarpį tarp šalių argumentų išklausymo ir skundžiamo sprendimo priėmimo. Tai ypač aišku iš skundžiamo sprendimo 436 punkto, kuriame Pirmosios instancijos teismas pradeda nagrinėti pinigines baudos dydį. Šiame punkte daroma nuoroda tik į skundžiamo sprendimo 85 punktą, taigi į tą dalį, kuri susijusi su Komisijos atsakomybe už pernelyg ilgą procedūros trukmę *po* pranešimo apie kaltinimus pateikimo. Tačiau nėra jokių nuorodų į skundžiamo sprendimo 77 punktą, kuriame

92 — Žr. šios išvados 114–118 punktus.

93 — Žr. skundžiamo sprendimo 436 punktą.

94 — Žr. skundžiamo sprendimo 77 ir 85 punktus.

nustatyta Komisijos atsakomybė už pernelyg ilgą procedūrą, vykusią *prieš* pateikiant pranešimą apie kaltinimus.

137. Kadangi dėl to Pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į pernelyg ilgą procedūros, vykusios *iki* pranešimo apie kaltinimus, trukmę svarstydamas galimą baudos sumažinimą, naudodamasis neribota savo jurisdikcija pagal EB 229 straipsnį, skaitomą kartu su Reglamento Nr. 17 17 straipsniu, jis padarė akivaizdžią teisės klaidą.

138. Taigi, net jei visas skundžiamas sprendimas – kitaip nei siūloma šioje nuomonėje⁹⁵ – nebūtų panaikintas jau dėl pirmojo pagrindo, šį sprendimą visais atvejais reikėtų panaikinti tiek, kiek Pirmosios instancijos teismas atmetė TU prašymą sumažinti jai paskirtą baudą. Be to, šiuo atveju būtų galima galutinai išspręsti, ir Teisingumo Teismas pats galėtų paskelbti galutinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio 1 dalį. Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas galėtų pats paskelbti galutinį sprendimą dėl Komisijos paskirtos baudos sumažinimo⁹⁶.

139. Nagrinėjamoje byloje jau pati Komisija, ginčijamame sprendime apskaičiuodama baudos dydį, sumažino baudą 100 000 eurų. Vis dėlto Komisija neišskyrė įvairių sprendime nurodytų procedūrinių pažeidimų, todėl neaišku, kokia 100 000 eurų sumos dalis yra konkrečiai susijusi su pernelyg ilgą procedūros trukme. Be to, Komisija neišskyrė ir dviejų administracinės procedūros stadijų. Lygiai taip pat ji neprisiėmė tik sau vienai atsakomybės už pernelyg ilgą procedūros trukmę abiejose procedūros stadijose⁹⁷, ir tai vėliau konstatavo Pirmosios instancijos teismas. Tokiomis aplinkybėmis TU teisių į gynybą pažeidimas, atrodo, nebuvo pakankamai įvertintas pačiai Komisijai sumažinant baudą.

140. Šiomis aplinkybėmis baudą reikėtų dar sumažinti. Atskaitos tašku šiuo atžvilgiu galėtų būti 25 000 eurų dydžio suma, kuria sprendime *Baustahlgewebe*⁹⁸ Teisingumo Teismas pats sumažino baudą; toje byloje Komisijos paskirta pradinė bauda buvo beveik dvigubai didesnė nei šioje byloje paskirta bauda TU.

95 — Žr. šios išvados 120–127 punktuose nurodytus mano argumentus dėl pirmojo apeliacinio skundo pagrindo.

96 — Taip atsitiko, pavyzdžiui, „Cemento“ sprendime (nurodytas 13 išnašoje, 384 ir 385 punktai).

97 — Ginčijamo sprendimo motyvuojamosios dalies 151–153 punktai

98 — 16 išnašoje nurodytas sprendimas, konkrečiai žr. 141 punktą.

141. Be to, šioje byloje reikėtų ypač atsižvelgti į tai, jog Komisija, remiantis Pirmosios instancijos teismo išvadomis, yra atsaikinga už neveikimą, trukusį daugiau kaip trejus metus. Todėl, atrodo, yra pagrįsta sumažinti baudą anksčiau nurodyta 25 000 eurų dydžio suma už kiekvienus visus metus, kuriuos Komisija nesiėmė veiksmų procedūros, vykusios *prieš* pateikiant pranešimą apie kaltinimus, metu, taigi iš viso susidaro 75 000 eurų. Be to, pernelyg ilga *po* pranešimo apie kaltinimus vykusios procedūros stadijos trukmė turėtų būti įvertinta papildoma 25 000 eurų suma. Taip gaunama 100 000 eurų dydžio suma, kuria Teisingumo Teismas galėtų sumažinti baudą, kuri šiuo metu sudaro 2 150 000 eurų.

D – Preliminari išvada dėl pirmojo pagrindo ir penktojo pagrindo antros dalies

142. Remiantis šioje išvadoje pasiūlytu sprendimo variantu, susijusiu su pirmuoju pagrindu⁹⁹, reikia panaikinti visą skundžiamą sprendimą ir grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui.

143. Tačiau jeigu Teisingumo Teismas – priešingai nei šioje išvadoje išdėstytoje nuo-

monėje – nuspręstų, kad ši apeliacinio skundo pagrindo dalis yra nepagrįsta, jis bet kuriuo atveju turėtų panaikinti skundžiamą sprendimą tiek, kiek jame atmetamas TU prašymas sumažinti jai paskirtą baudą¹⁰⁰. Tokiu atveju Teisingumo Teismas turėtų sumažinti baudą ir atmesti likusią apeliacinio skundo dalį.

VI — Dėl bylinėjimosi išlaidų

144. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 122 straipsnio 1 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra nepagrįstas arba jis pagrįstas ir pats Teismas byloje priima galutinį sprendimą, išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas.

145. Kadangi pagal šioje išvadoje pasiūlytą sprendimo variantą, susijusį su pirmuoju pagrindu, vis dėlto visą bylą reikia grąžinti Pirmosios instancijos teismui, sprendimas dėl bylinėjimosi išlaidų turėtų būti atidėtas¹⁰¹.

100 — Žr. šios išvados 128–141 punktuose nurodytus argumentus dėl pirmojo pagrindo baigiamųjų pastabų bei dėl penktojo pagrindo antrosios dalies.

101 — Žr., pvz., 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Cascades prieš Komisiją* (C-279/98 P, Rink. p. I-9693, 82 punktas); 2003 m. liepos 3 d. Sprendimą *Chronopost ir kt. prieš Uflex ir kt.* (sujungtos C-83/01 P, C-93/01 P ir C-94/01 P, Rink. p. I-6993, 45 punktas) ir 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Parlamentas prieš Reynolds* (C-111/02 P, Rink. p. I-5475, rezoliucinės dalies 3 punktas).

99 — Šios išvados 120–127 punktai.

VII — Išvada

146. Atsižvelgdama į tai, kas pasakyta pirmiau, siūlau Teisingumo Teismui priimti tokį sprendimą:

1. Panaikinti 2003 m. gruodžio 30 d. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie BV prieš Komisiją* (T-5/00 ir T-6/00).
2. Grąžinti bylą Pirmosios instancijos teismui.
3. Atidėti klausimo dėl bylinėjimosi išlaidų sprendimą.